

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ครั้งที่ 9
“R2R ๙ แห่งการเรียนรู้ ๙ สู่นโยบาย” วันพฤหัสบดี ที่ 7 กรกฎาคม 2559
ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี
Session “การนำเสนอผลงาน Oral-Presentation”
เวลา 10.45 – 12.00 น. ห้อง Sapphire 203

นางสาวพลาสิณี ศรีสองเมือง ผู้บันทึก
สังกัด สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
มหาวิทยาลัยมหิดล
phalasinnee_1@hotmail.com

หัวข้อเรื่อง ทักษะคิดของนักศึกษาแพทย์ที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนวอร์ดราวนในหลักสูตร
แพทยศาสตรบัณฑิต

วิทยากร นศพ.ตรีพร กำลิ่งเกื้อ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

- ผู้นำสนทนา**
1. ดร.ทัศนีย์ เกริกกุลธร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี
 2. พอ.นพ.ทวีศักดิ์ นพเกษร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
 3. ดร.นฤมล เอนกวิทย์ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม
 4. ดร.วรชาติ เฉิดชมจันทร์ คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต

บทนำ

วอร์ดราวนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาแพทย์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 4 ขึ้นไปร่วมออกตรวจผู้ป่วยแต่ละเตียงพร้อมกับแพทย์ประจำบ้านและอาจารย์แพทย์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นแพทย์ที่ดีในอนาคต แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กิจกรรมนี้ไม่ได้ถูกมองว่าเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาแพทย์เสมอไป ในมุมมองของนักศึกษาแพทย์เปิดเผยว่าการวอร์ดราวนแต่ละครั้งนักศึกษายังคงขาดความรู้ความเข้าใจในทักษะที่จำเป็นแม้เป็นการตรวจโรคเบื้องต้นก็ตาม นักศึกษารู้สึกว่าตนเองไม่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือรับผิดชอบผู้ป่วย จึงไม่สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทำให้กิจกรรมที่ตรงตามนี้ถูกให้ค่าว่าเป็นเพียงเรื่องที่น่าเบื่อและขาดแรงจูงใจในการเรียนการสอน ปัญหาที่มาจากเสียงสะท้อนของผู้เรียนนี้มีคุณค่าและถูกพัฒนาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพในที่สุด เพื่อศึกษาทัศนคติและความรู้สึกของนักศึกษาแพทย์ต่อรูปแบบการเรียนการสอนวอร์ดราวน อันจะไปสู่การปรับปรุงพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเกิดความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

กระบวนการวิจัย

การวิจัยด้วยรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพผ่านวิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่มในนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงด้วยเหตุผลว่า นศพ. ปี 4 เพิ่งได้มีประสบการณ์ราวตีไปครั้งแรกและมีบทบาทการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในกิจกรรม ทำให้เสียงสะท้อนของผู้เรียนกลุ่มนี้มีพลังและอาจมีผลต่อการปรับปรุงรูปแบบที่ตนเองจะได้เจอในชั้นปีต่อไป ซึ่งการเก็บข้อมูล

ด้วยคณะผู้วิจัยด้วยลักษณะคำถามแบบกึ่งโครงสร้างเป็นการเปิดประเด็นสนทนา และรับฟังความรู้สึกนึกคิดอย่างเปิดกว้างภายใต้มีบรรยากาศและบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางที่ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1.ปัจจัยจากอาจารย์แพทย์/แพทย์ประจำบ้าน 2.ปัจจัยจากนักศึกษาแพทย์ และ 3.ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยจากอาจารย์แพทย์/แพทย์ประจำบ้าน นศพ.ส่วนใหญ่กล่าวว่าทัศนคติ บุคลิกภาพ และรูปแบบการสอนของอาจารย์ล้วนมีผลต่อการสนับสนุนและขัดขวางของผู้เรียน นศพ.ต้องการอาจารย์ผู้มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้เรียน เห็นความสำคัญของ นศพ. ทุกระดับชั้นอย่างเท่าเทียม เล็งเห็นถึงความสำคัญและศักยภาพในตัว นศพ. ร่วมกับการมีบุคลิกภาพที่เปิดใจและเปิดกว้าง ตั้งคำถามพร้อมรับฟังและยอมรับในความคิดและการแสดงของ นศพ. อย่างเมตตา นศพ.กล่าวว่า บางครั้งการสอนหรือการตั้งคำถามของอาจารย์ก็ยากเกินเข้าใจ เป็นความรู้ขั้นสูงที่ นศพ.ชั้นปีที่ 4 ยังไม่มีความรู้และประสบการณ์ ทั้งยังมีภาระงานที่มากและยากด้วยเช่นกัน และนั่นคือปัจจัยขัดขวางการเรียนการสอนสำหรับ นศพ.

2. ปัจจัยจากนักศึกษา นศพ.เล่าว่าด้านความรู้และบุคลิกภาพของตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแต่ละคนต่างมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน มีกระบวนการเรียนรู้และความกระตือรือร้นที่แตกต่าง เพื่อนบางคนมีฐานความรู้ที่ดี เรียนรู้และจดจำสิ่งที่อาจารย์สอนได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ในขณะที่ก็มีอีกส่วนที่ต้องใช้เวลาท่องจำและฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการปฏิบัติด้านนั้นๆ นอกจากนี้ นศพ.แต่ละคนมีความสามารถในการปรับตัวและรับมือกับความเครียดได้ไม่เท่ากัน บางครั้งในบางวอร์ดก็มีบรรยากาศที่เคร่งเครียดมากจนทำให้ผู้เรียนบางคนถอดใจ ไม่อยากรื้อฟื้นในครั้งต่อไป

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า จำนวนสมาชิก นศพ.ที่ร่วมวอร์ดราวน์ต่อครั้งมีจำนวนมาก และระยะเวลาการราวน์ที่ยาวนาน เติมนาน ยืนนาน ก็บั่นทอนความกระตือรือร้นของผู้เรียนด้วย เช่น

ต่อมา เสียงสะท้อนของผู้เรียนนี้ได้ถูกรายงานถึงคณาจารย์แพทย์แต่ละภาควิชาเพื่อร่วมปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของอาจารย์แพทย์และแพทย์ประจำวัน ที่เกิดจากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมให้คิดและวางแผนร่วมกัน แบ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอน 3 ระยะ ได้แก่ 1.ระยะเตรียมตัว คือ การชี้แจงวัตถุประสงค์และความคาดหวังต่อการราวน์แต่ละครั้ง พร้อมกับการปฐมนิเทศ นศพ. เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหา บทบาทและหน้าที่ของ นศพ. แต่ละชั้นปี และระยะเวลาในการราวน์ นอกจากนี้การเตรียมผู้ป่วยในวอร์ดให้พร้อมต่อการถูกซักถามก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน 2.ระยะปฏิบัติการวอร์ดราวน์ คือ สร้างบรรยากาศการเรียนที่เป็นมิตร มีอิสระและเปิดกว้างทางความคิด บนพื้นฐานความเชื่อมั่นและเคารพในตัวนักศึกษา และ 3.ระยะหลังวอร์ดราวน์ คือ สรุปสาระสำคัญหลังกิจกรรมพร้อมกับมอบหมายงานที่สอดคล้องกับเนื้อหาในปริมาณที่เหมาะสม และมีระบบการประเมินความรู้และความพึงพอใจของ นศพ. ทุกครั้งหลังราวน์

ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จ นักศึกษาแพทย์ที่มีความกล้าหาญและเสียสละจับปัญหาโดยตรงที่ใกล้ตัวตนเอง นำสู่การแสวงหาคำตอบที่แท้จริงด้วยกระบวนการวิจัยที่เรียบง่าย แต่ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ต่อผู้สอนและหลักสูตร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อไป ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งผู้สอน ผู้เรียน และผู้ป่วย

คำถามเพิ่มเติม/ประเด็นที่น่าสนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. การเก็บข้อมูลแบบ Focus group จาก นศพ. ทั้ง 30 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ตามคุณลักษณะของผู้เรียนที่คล้ายคลึงกัน เช่น แบ่งตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มผู้เรียนดี กลุ่มผู้เรียนปานกลาง และกลุ่มผู้เรียนที่มีคะแนนต่ำ เพื่อการได้การซึ่งข้อมูลที่หลากหลายแต่ได้ในเชิงลึกด้วย
2. มีการจัดทำคู่มือเชิงปฏิบัติสำหรับอาจารย์แพทย์ในการเรียนการสอนออร์ทรวาน์

ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นจาก Note taker

ควรมีการศึกษาต่อยอดในรูปแบบ Quasi experimental pre-post test เพื่อติดตามและประเมินผลก่อนและหลังจากที่นักศึกษาแพทย์ได้รับรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อทั้งผู้เรียนด้านทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นหรือไม่ รวมทั้งสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ ขณะเดียวกันควรมีการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงในตัวอาจารย์แพทย์ผู้สอนด้วยเช่นกัน

หัวข้อเรื่อง	การใช้เครื่องมือทาง E-learning ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้	
วิทยากร	ภก. ดร.เกียรติศักดิ์ แซ่อิว	วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก
ผู้นำสนทนา	1. ดร.ทัศนีย์ เกริกกุลธร	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี
	2. พอ. นพ.ทวีศักดิ์ นพเกษร	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
	3. ดร.นฤมล เอนกวิทย์	วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม
	4. ดร.วรชาติ เฉิดชมจันทร์	คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต

บทนำ ในศตวรรษที่ 21 ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นยุคสมัยแห่งความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของทุกเพศทุกวัย ในวงการศึกษาก็ถึงเวลาแล้วที่คุณครูผู้สอนจำเป็นต้องที่ตื่นตัวในศตวรรษแห่งทักษะการเรียนรู้และหยิบนำเอาเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งการเรียนการสอน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายทั่วไปไม่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและบรรยากาศในห้องเรียนได้เลย โดยเฉพาะวิชาเลือกอิสระ “มหัศจรรย์แห่งโมเลกุล” ที่ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ตามความสนใจ เป็นความท้าทายของผู้วิจัยซึ่งเป็นคุณครูประจำรายวิชาที่ต้องพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพสังคมในปัจจุบัน และยังคงใจให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้นในการเรียนยิ่งขึ้น จึงเกิดเป็นการหิบบกการเรียนการสอนออนไลน์ E-learning เข้ามาเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

กระบวนการวิจัย ในปีแรกที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนแบบ PBL (Problem-Based Learning) มาปรับใช้ แต่พบว่านักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันไม่สามารถเรียนรู้และเข้าใจการเรียนการสอนรูปแบบนี้ได้ ง่ายตายนัก ในปีที่สองผู้วิจัยจึงลองนำเอาแนวคิดการเรียนการสอนแบบ BBL (Brain-Based Learning) มาปรับใช้แทน ถึงแม้จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนบนพื้นฐานศักยภาพสมองในการเรียนรู้ของนักศึกษา แต่ผู้วิจัยกลับพบว่าครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านพัฒนาการและสมองของเด็กอย่างมาก เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพเด็กแต่ละคน

ในปีที่สามนี้ผู้วิจัยไม่ย่อท้อที่จะพัฒนาการรูปแบบการเรียนที่มีประสิทธิภาพต่อไป โดยนำแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาปรับใช้ในรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ได้แก่ 3R & 7C ผ่านสื่อการสอนแบบออนไลน์ Google site บนลง www.youtube.com ไม่ว่าจะเป็นการบรรยายออนไลน์ การวัดพื้นฐานความรู้ผู้เรียนก่อนและหลังเรียนบทนั้นๆ รวมไปถึงการสั่งการบ้านและเพิ่มช่องทางการส่งงานในเว็บไซต์ หลังจากนั้นจะกลับสู่การเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สรุปสาระสำคัญของเนื้อหาที่ผ่านมาและนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยบรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปอย่างสนุกสนาน เพราะมีการนำสื่อการสอนที่เรียกว่า ‘ปิงปอง’ ให้นักเรียนร่วมตอบคำถาม ถูก/ผิด ผ่านแอปพลิเคชั่นในสมาร์ตโฟน ซึ่งคุณครูผู้สอนสามารถเก็บข้อมูลและประเมินความตั้งใจในห้องเรียนของนักศึกษาเป็นระยะๆ ผ่านกิจกรรมนี้

ผลการวิจัย การนำเครื่องมือทาง E-learning มาเป็นสื่อในการเรียนที่หลากหลายนี้ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.92 ซึ่งอยู่ในระดับดี ขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอนในระดับดีมาก

ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จ ทศนคติที่ดีของคุณครูผู้สอนที่พร้อมจะเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากงานประจำสู่การเกิดเป็นงานวิจัย นำเครื่องมือที่หลากหลายมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยเริ่มต้นเพียงนักศึกษาในกลุ่มเล็กๆ ในวิชาเลือก แต่กลับเป็นสัญญาณอันดีต่อการตื่นตัวของผู้สอนเพื่อก้าวเข้าสู่การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

คำถามเพิ่มเติม/ประเด็นที่น่าสนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของผู้เรียน ควรค่าแก่การนำไปใช้ในวงกว้าง โดยมีผู้วิจัยเป็นที่เลี้ยงและที่ปรึกษากับคุณครูท่านอื่นที่สนใจนำสื่อออนไลน์เหล่านี้ไปใช้

ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นจาก Note taker

สิ่งสำคัญที่ซ่อนเร้นในรูปแบบการเรียนการสอนนี้ คือ การปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ที่ดีในตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเจตจำนงของผู้เรียนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นความสามารถอย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนที่สร้างคุณลักษณะที่ดีแก่ผู้เรียนในระยะยาว